

PASKESNĖ VEIKLA PO STUDIJŲ PROGRAMŲ VERTINIMO.

2018 M. GAUTŲ PAŽANGOS ATASKAITŲ APŽVALGA

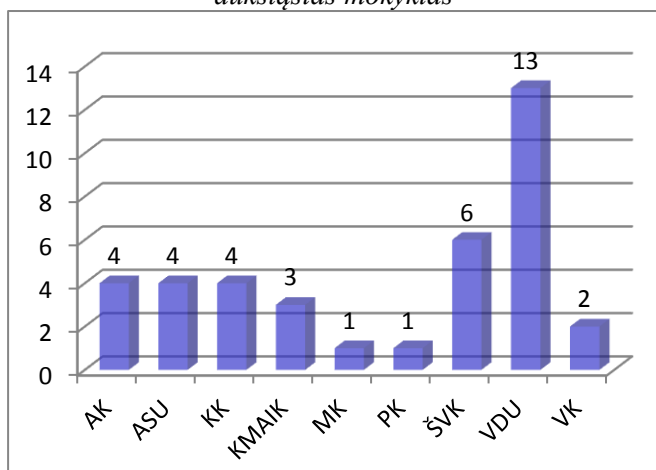
Paskesnė veikla yra vienas iš studijų programų išorinio vertinimo etapų, jos tikslas – gerinti studijų programų kokybę pagal ekspertų pateiktas rekomendacijas ir šalinti išorinio vertinimo metu identifikuotus studijų programų trūkumus bei viešinti programų pokyčius. Paskesnė veikla yra neatskiriama studijų programų kokybės užtikrinimo dalis. Pagrindinis paskesnės veiklos etapo dalyvis yra aukštoji mokykla, atsakinga už išorinio vertinimo metu identifikuotų studijų programų trūkumų šalinimui skirtų priemonių parinkimą, jų įgyvendinimą bei pokyčių viešinimą.

Atsižvelgdamas į paskesnę veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, Studijų kokybės vertinimo centras (toliau – Centras) yra parengęs aukštosios mokykloms paskesnės veiklos [metodines rekomendacijas](#), kuriose apibrėžtas išorinio vertinimo ekspertų rekomendacijų įgyvendinimo pažangos ataskaitų rengimas vykdomoms ir ketinamoms vykdyti studijų programoms. Centras rekomenduoja pažangos ataskaitas vykdomoms programoms rengti per **1,5 metų** nuo studijų programų išorinio vertinimo pabaigos, ketinamoms vykdyti studijų programoms, po išorinio vertinimo procedūros ir akreditavimo – per **6 mėn.** nuo programos įgyvendinimo pradžios. Parengtose pažangos ataskaitose aukštoji mokykla apžvelgia išorinio vertinimo ekspertų rekomendacijų įgyvendinimo procesą, t.y., kokių veiksmų ji ėmėsi siekiant tobulinti studijų programas pagal ekspertų rekomendacijas, kokių pokyčių pasiekė, su kokiais problemomis susidūrė tobulinant studijų programas.

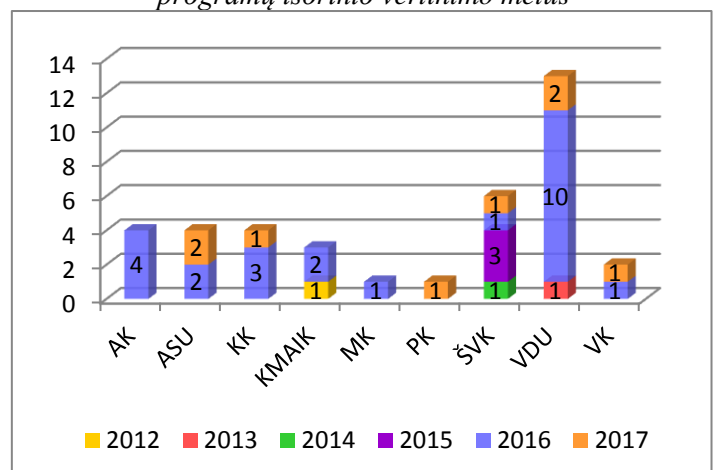
2018 metais pažangos ataskaitas atsiuntė 9 aukštosios mokyklos – 2 universitetai (55,26 % visų ataskaitų) ir 7 kolegijos (44,74 %). Daugiausia pažangos ataskaitų parengė ir atsiuntė Vytauto Didžiojo universitetas – 13 ataskaitų, su didesniu atotrūkiu nuo jo Aleksandro Stulginskio universitetas, atsiuntęs 4 ataskaitas. Iš kolegijų, daugiausia atsiuntė Šiaulių valstybinė kolegija – 6 pažangos ataskaitos ir Alytaus kolegija bei Kauno kolegija – po 4 pažangos ataskaitas. Kitos aukštosios mokyklos atsiuntė nuo 3 iki 1 pažangos ataskaitų (1 pav.). Pagal studijų pakopą, 2018 metais buvo pateikta 21 profesinio bakalauro studijų programų pažangos ataskaita, 11 magistro studijų programų pažangos ataskaitų ir 6 bakalauro studijų programų pažangos ataskaitos.

Dalis Centrai 2018 metais atsiųstų pažangos ataskaitų yra už 2016-2017 metais vertintas studijų programas, kaip Centras ir rekomenduoja (*vykdomoms programoms rengti per 1,5 metų nuo tų studijų programų išorinio vertinimo pabaigos*) – 24 ir 8 pažangos ataskaitos atitinkamai; už 2015 metais vertintas studijų programas Centrai buvo pateiktos 3 pažangos ataskaitos. Taip pat Centras gavo po 1 pažangos ataskaitą už 2012-2014 metais įvertintas programas (2 pav.).

(1 pav.) 2018 m. pateiktų pažangos ataskaitų skaičius pagal jas atsiuntusias aukštąsias mokyklas

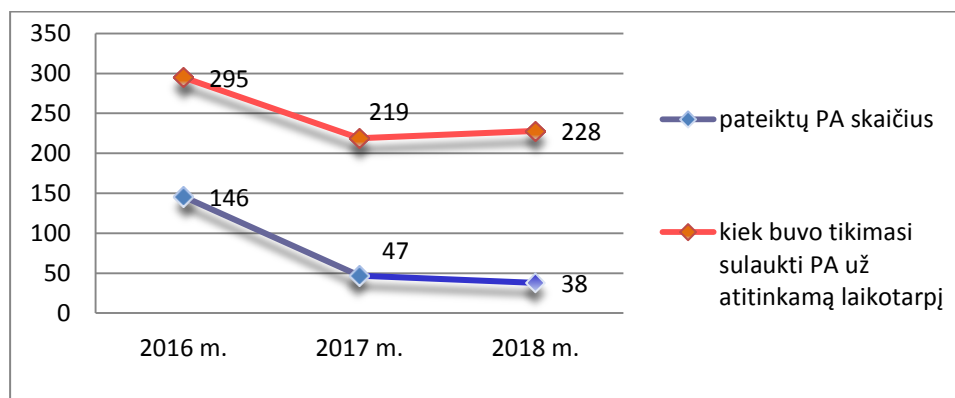
(2 pav.) Pateiktų pažangos ataskaitų skaičiaus pasiskirstymas pagal aukštąsias mokyklas ir studijų programų išorinio vertinimo metus

Pirmą kartą – 2016 metų gegužės mėnesį – Centras paragino aukštąsias mokyklas, kurių vykdomos studijų programos įvertintos 2014 m. ir ketinamos vykdyti studijų programos pradėtos įgyvendinti nuo 2015-2016 mokslo metų pradžios, inicijuoti pažangos ataskaitų rengimą ir teikimą Centrai. Po šio kreipimosi Centras 2016 metais gavo 146 pažangos ataskaitas iš 14 aukštųjų mokyklų. Tik dalis ataskaitų buvo už 2014 metais vertintas vykdomas programas – 78 ir už 2015 metais vertintas ketinamas vykdyti programas – 5 ataskaitos, nors Centras 2014 metais organizavo 268 vykdomų ir 2015 metais – 27 ketinamų vykdyti išsamius studijų programų vertinimus (iš viso, 295 studijų programų). Sekančiais, 2017 metais, buvo tikimasi iš aukštųjų mokyklų sulaukti pažangos ataskaitų už paskesnius metus – vykdomų studijų programų, kurios buvo vertintos 2015 metais bei ketinamų vykdyti studijų programų, kurios buvo vertintos ir pradėtos įgyvendinti nuo 2016 mokslo metų. 2017 metais Centrai iš viso buvo atsiųstos 47 pažangos ataskaitos, kas 68 % mažiau 2016 metais Centrai pateiktų ataskaitų. Atitinkamai, 2018 metais buvo tikimasi sulaukti iš aukštųjų mokyklų pažangos ataskaitų už 2016 metais įvertintas vykdomas ir 2017 metais įvertintas, akredituotas ir pradėtas vykdyti ketinamas vykdyti studijų programas. 2016 metais Centras įvertino ir akreditavo 205 vykdomas studijų programas ir 23 ketinamas vykdyti studijų programas. **2018 metais Centras gavo 38 pažangos ataskaitas, o tai yra 19,15 % mažiau nei 2017 metais ir 74 % mažiau nei Centras gavo 2016 metais.**

3 diagramoje pavaizduota Centrai 2016-2018 metais pateiktų pažangos ataskaitų (skaičiuojant kartu vykdomų ir ketinamų vykdyti studijų programų) skaičius bei kiek buvo tikimasi sulaukti iš aukštųjų mokyklų pažangos ataskaitų už atitinkamais laikotarpiais vertintas ir akredituotas studijų programas skaičiaus dinamika:

(3 pav.) Centrai pateiktų 2016-2018 m. vykdomų ir ketinamų vykdyti studijų programų pažangos ataskaitų skaičius ir tikėtinas sulaukti pažangos ataskaitų už atitinkamais laikotarpiais vertintas ir akredituotas studijų programas skaičius

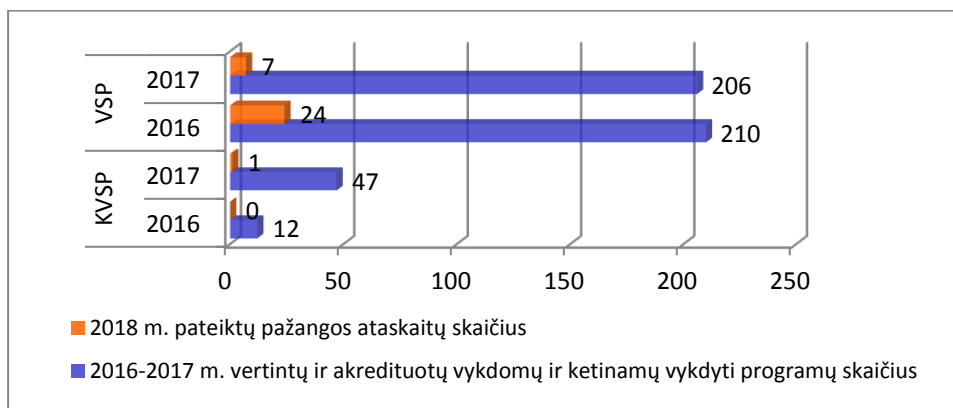

Daugiausia Centrai 2018 metais atsiųsta pažangos ataskaitų už 2016-2017 metais vertintas studijų programas – 31 vykdomos studijų programos pažangos ataskaita ir tik 1 ketinamos vykdyti programos po išorinio vertinimo procedūros ir akreditavimo pažangos ataskaita. Tačiau šiuo laikotarpiu Centras buvo organizavęs 475 studijų programų vertinimus: 416 vykdomų programų vertinimus¹ ir 59 ketinamų vykdyti studijų programų išorinius vertinimus, po kurių šios vykdomos programos buvo akredituotos². Taigi 2018 metais gautos vykdomų studijų programų pažangos ataskaitos sudaro tik 7,45 % nuo visų 2016-2017 metais vertintų ir akredituotų vykdomų studijų programų, o ketinamų vykdyti studijų programų pažangos ataskaitos sudaro apytiksliai 2 % nuo visų po išorinio vertinimo akredituotų ketinamų vykdyti programų (4 pav.).

(4 pav.) 2016-2017 m. vertintų ir akredituotų vykdomų ir ketinamų vykdyti programų ir pateiktų pažangos ataskaitų skaičius

¹ Į šį skaičių įeina tik tie studijų programų vertinimo rezultatai, kurių vertinimo procedūros buvo baigtos ir sprendimai dėl akreditavimo priimti 2017 m.

² 2016 metais 70 proc. iš visų pateiktų vertinti programų buvo atliktas supaprastintas programos vertinimas, o nuo 2017 m. liepos mėnesio visos ketinamos vykdyti studijų programos vertinamos atliekant išsamų ekspertinį programos vertinimą, ŠMM ministrui priėmus sprendimą bei atitinkamą teisės akto pataisą.

Daugiausia vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų pateikta už 2016 metais įvertintas programas – 24 ataskaitos. Iš jų daugiausia pažangos ataskaitų pateikė Vytauto Didžiojo universitetas – 10 ataskaitų, Alytaus kolegija – 4 ataskaitos ir Kauno kolegija – 3 ataskaitos. Už vertintas 2017 metais vykdomas programas buvo pateikta mažiau – 7 pažangos ataskaitas. Vienintelė 2017 m. įvertintos ketinamos vykdyti studijų programos pažangos ataskaita pateikta Kauno kolegijos.

Kita vertus, dalis 2016 metais vertintų (tiek vykdomų, tiek ketinamų vykdyti) studijų programų pažangos ataskaitų jau buvo pateikta Centrai anksčiau – 2017 metais. Tada Centras iš viso gavo 10 pažangos ataskaitų už 2016 metais vertintas studijų programas. Tokiu būdu, Centrai iš viso buvo pateiktos **48** pažangos ataskaitos už 2016-2017 metų laikotarpį įvertintas ir akredituotas studijų programas, kas sudaro **10 %** nuo visų tuo periodu Centro vertintų ir akredituotų vykdomų ir ketinamų vykdyti studijų programų.

Iš visų 2018 metais Centrai pateiktų vykdomų studijų programų pažangos ataskaitų **19 pažangos ataskaitų buvo parengta 6 studijų metų** laikotarpiui akredituotoms programoms ir **18 pažangos ataskaitų – 3 studijų metų** laikotarpiui akredituotoms programoms. Visų šių studijų programų vertinimo procesai buvo organizuoti Centrai. 2016-2018 metais iš viso Centrai pateikta **116 pažangos ataskaitų 6 studijų metų** laikotarpiui akredituotoms programoms ir **95 pažangos ataskaitos 3 studijų metų** laikotarpiui akredituotoms programoms.

Bendros pastabos dėl pažangos ataskaitų turinio

Pagal savo struktūrą, dauguma pažangos ataskaitų parengtos pagal Centrai pasiūlytą [pavyzdį](#). Visgi, net pagal nustatytą pavyzdį parengtos ataskaitos varijuoja pagal aprašymo išsamumo ir detalumo lygį (vidutiniškai, vienos ataskaitos apimtis yra 3,5 lapai). Išanalizavus šį aspektą, galima pateikti tokius bendrus pastebėjimus:

1. Kai kuriose ataskaitose informacija apie tarptautinių ekspertų rekomendacijų įgyvendinimo veiksmus ir aplinkybes – priemonės ir veiksmus, įgyvendinimo planą, laukiamą rezultatą – pateikiama ganėtinai glaustai, keliais žodžiais ar atskirų punktų pavidalu. Tokias ataskaitas, nesant išsamesnio aprašymo ir nežinant konteksto, suprasti, analizuoti ir vertinti gana sudėtinga. Pavyzdžiui, kai kuriose ataskaitose rekomendacijų įgyvendinimo terminų stulpelyje lakoniškai rašoma „įgyvendinta dalinai“ arba „neįgyvendinta“ nenurodant motyvų, kodėl programos rengėjai pasirinko rekomendaciją įgyvendinti nepilna apimtimi, kokios priežastys tai lėmė, su kokiomis problemomis jie susidūrė, kaip tai sprendė. Daugelyje pažangos ataskaitų jų rengėjai pristatydami savo būsimus veiksmus ir priemones rekomendacijoms įgyvendinti neatskleidžia, *kaip* to sieks – koku būdu nustatys ir pasirenks veiksmus ir priemones, kas dalyvaus priemonių parinkime, kokias sąlygas sukurs joms įgyvendinti, kas ir kaip vertins pasiektus rezultatus, pan. **Pavyzdžiai:** 1) kaip priemonė ekspertų rekomendacijai programos tarptautiškumo didinimui dažnai pasirenkamas studentų tarptautinio mobilumo didinimas. Atitinkamai, atliktų arba planuojamų atlikti veiksmų stulpelyje įrašoma „daugiau studentų dalyvaus mainų programose“ arba „skatinti studentų mobilumą“, tačiau neatskleidžiant, kokiais būdais programos rengėjai sieks, kad daugiau studentų dalyvautų mainų programose ir kokiomis priemonėmis skatins mobilumą

– ar bus sistemiškai ir periodiškai teikiama informacija ir raginama studentus išvykti, ar perdarys programos sandarą, kad atsirastų „langas“ išvykoms, ar gerins kreditų pripažinimo sistemą, ar didins finansavimą bei kitokią paramą arba apsvaistys kitas būtinas sąlygas mobilumui palengvinti, pan.; 2) į ekspertų rekomendaciją didinti atitinkamos studijų krypties mokslo daktarų, dėstančių vertinamą studijų programą, skaičių, ataskaitos rengėjai pateikė mokslo daktaro laipsnį turinčių dėstytojų skaičių nedetalizuodami, ar tai siektinas, ar jau turimas rezultatas – jeigu siektinas, tuomet ataskaitoje išsamiau neaprašyta, kokiomis priemonėmis bus siekiama šio skaičiaus, o jeigu turimas, tuomet galima spėlioti, kad ataskaitos rengėjai nusprendė šios ekspertų rekomendacijos neįgyvendinti, matyt manydami, kad toks mokslo daktaro laipsnį turinčių dėstytojų skaičius yra pakankamas ir jo didinti neverta.

Kita vertus, Centras, siūlydamas aukštosioms mokykloms rengti pažangos ataskaitas pagal tam tikrą formą, nedetalizavo, kaip išsamiai jos turi būti parengtos. Yra nemažai ataskaitų, kur rengėjai išsamiai ir aiškiai aprašė visus veiksmus ir priemones, kurių buvo ir bus imamasi siekiant tobulinti programas pagal ekspertų rekomendacijas.

2. Susipažinus su kai kuriais veiksmais ir priemonėmis ekspertų rekomendacijų įgyvendinimui, kyla klausimų apie jų tinkamumą šioms rekomendacijoms, kadangi šių veiksmų ir priemonių pobūdis neatrodo, iš pirmo žvilgsnio, tiesiogiai susijęs su rekomendacijomis. **Pavyzdžiai:** 1) programos tarptautiškumo didinimui aukštoji mokykla pasirinko glaudesnio bendradarbiavimo su programos absolventais ir ryšių su vietos gamintojais aktyvinimo priemones; 2) rekomendaciją tobulinti programos turinį pagal paskutines tendencijas globalioje profesinėje rinkoje atsižvelgiant į užsienio aukštųjų mokyklų naudojamą profesinių kompetencijų aprašą, aukštoji mokykla įgyvendino suderinus programą su LR teisės aktu – pedagogo reglamentu; 3) į rekomendaciją *tobulinti grįžtamojo ryšio iš studentų rinkimą*, aukštoji mokykla reagavo *pradėjus* vykdyti studentų apklausas; 4) dėstytojų kalbinių kompetencijų tobulinimui buvo organizuota viena konferencija. Galima svarstyti, kad įspūdis dėl priemonių netinkamumo (nepakankamumo, neadekvatumo) atsiranda dėl to, kad ataskaitų rengėjai nepateikė ataskaitose platesnio konteksto apibūdinimo, neaprašė kliūčių, su kuriomis susidūrė įgyvendinant rekomendacijas, nepaaiškino kitų aplinkybių.

3. Būdinga tai, kad rekomendacijų įgyvendinimui programų rengėjai naudojami skirtingomis strategijomis: 1) patys sukuria prielaidas ir inicijuoja pokyčius rekomendacijoms įgyvendinti; 2) pasinaudoja jau esančiomis ir/arba su programos vertinimu nesusijusiomis, atsitiktinai atsiradusiomis jų aplinkoje galimybėmis. **Kaip pirmos strategijos pavyzdžius** galima pateikti tokius veiksmus: 1.1) pačių programos rengėjų buvo sukurta užsienio lektorių duomenų bazė, iš kurios paskui buvo kviečiami lektoriai dėstyti programos studentams; 1.2) buvo ieškota didesnių patalpų studijų programai vykdyti ir, suradus, pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su patalpų savininku; 1.3) programos rengėjų sukurta ir toliau vystoma ryšius tarp programos absolventų ir studentų aktyvinanti „mentorystės programa“; 1.4) siekiant pritraukti į programą daugiau studentų, pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su kitų šalių universitetais ir programos turinys išverstas į anglų ir rusų kalbas. **Antros strategijos, kai naudojamos esama situacija, pavyzdžiai:** 2.1) fakulteto, kur vykdoma programa, administracija siuntė programos dėstytojus į užsienio kalbos kursus, kurie toje aukštojoje mokykloje buvo organizuojami jau kurį laiką iki išorinio programos vertinimo; 2.2) programos rengėjai keitė programą pagal ekspertų rekomendacijas tik sulaukę Senato sprendimo, tačiau priimto dėl kitų aplinkybių ir nepriklausomai nuo programai patektų rekomendacijų; 2.3) vykstant aukštojo mokslo reformą ir vykstant integracijos procesams tarp universitetų, pasinaudojama kito universiteto, su kuriuo jungiamasi, infrastruktūra ir ištekliais.

Beveik visose ataskaitose apibrėžti **rekomendacijų įgyvendinimo terminai**. Nemaža dalis rekomendacijų jau yra įgyvendintos, ką ataskaitų rengėjai ir pažymi. Atkreiptinas dėmesys, kad kai kuri į programos kokybės užtikrinimą nukreipta veikla yra iš esmės tęstinio pobūdžio (mokslinių tyrimų vykdymas, studentų ir dėstytojų mobilumo skatinimas, studijų turinio atnaujinimas pagal naujausius mokslinius atradimus) – tokiais atvejais ataskaitų rengėjai pažymi, kad veikla bus tęsiama ir ateityje, kartais nurodydami artimiausius ateinančius metus. Tačiau buvo pastebėta, kad kai kuriose ataskaitose tęstinio pobūdžio veikla pažymėta kaip atlikta ir nebeplanuojama tęsti, t. y. tarsi būtų „vienkartinio“ pobūdžio, **pavyzdžiui:** pateikta informacija apie tai, kiek

dėstytojų dalyvavo Erasmus mainų programose, arba studentams buvo organizuotas susitikimas teikiant jiems grįžtamąjį ryšį po nuomonės apklausos – abiem atvejais nenurodant, kad tokia veikla bus tęsiama ir ateityje, siekiant išlaikyti tuos pačius ir aukštesnius dalyvavimo mainų programose ar grįžtamojo ryšio teikimo rodiklius.

Kai kurie pažangos ataskaitų **rengėjai nurodė kliūtis, trukdančias rekomendacijų įgyvendinimo sėkmei.** Tarp dažniausiai pasitaikančių: 1) finansavimo, pavyzdžiui, dėstytojų tiriamosios veiklos, jų išvykų į užsienį arba įdarbinimu pilnu etatu, trūkumas; 2) rekomendacijų neatitikimas nacionaliniams teisės aktams arba aukštosios mokyklos taikomoms praktikoms; 3) komunikacijos tarp įvairių organizacijos lygių (katedros ir fakulteto, fakulteto ir administracijos, dėstytojų ir studentų, dėstytojų ir administracijos) spragos, bendradarbiavimo kultūros nebuvimas. Būdinga tai, kad dažnai pokyčiai programose pradedami nuo diskusijų su suinteresuotomis grupėmis apie studijų tobulinimo priemones, tačiau diskusijų pasiektas susitarimas stringa aukštesniuose institucijos lygiuose.

Kai kurios studijų programos buvo **persvarstytos iš pagrindų** siekiant jas tobulinti ir užtikrinti kokybę ateityje – tokiais atvejais programos rengėjai pažymi, kad, peržiūrėję nacionalinius ir tarptautinius profesijos standartus, atnaujino programos tikslą bei perrašė numatomus studijų rezultatus, keitė turinį, parengė naują studijų tinklą, įvedė modulinę programos sąrangą, įdarbino naujus dėstytojus.

Keliose pažangos ataskaitose rengėjai pažymėjo, kad **nesutinka su ekspertų nuomone** ir nepitaria jų rekomendacijų įgyvendinimui.

Kai kuriose pažangos ataskaitose yra nurodyti atsakingi už išorinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimą vykdytojai. Dažniausiai, tai yra katedrų vedėjai, Studijų programų komitetų vadovai ir nariai, dekanato darbuotojai, pavieniai lektoriai. Pažangos ataskaitose nebuvo rasta studentų arba socialinių partnerių paskirtų atsakingais už programų tobulinimą.
